

Georg Kühlewind Alapítvány

Huszonhatodik hírlevél

Alapítványunk 26. hírlevelében folytatjuk az *Utak és kapuk* című irodalmi műsor közlését. A itt következő versek és prózai alkotások előtt áttekinthetik a műsor teljes eddigi felépítését. Itt is köszönetet mondok Gyabronka Józsefnek *A Végtelen történet* műsorban elhangzott szövegének pontosításáért, Székely Annának a versszövegek pontosításában és Pál Andrásnak a szövegek áttekinthető megjelenítésében nyújtott önzetlen segítségéért.

Fenyő Ervin

I. Bevezető köszöntés

1. Jorge Borges: Paracelsus rózsája
2. Pilinszky János: Jelenések
3. Pilinszky János: Akopokrif
4. Pilinszky János: Impromptu
5. Franz Kafka: Közösség

II. Összekötő szöveg

6. Franz Kafka: Éjszaka
7. Franz Kafka: Útrakelés
8. Franz Kafka: A próba
9. Karel Capek: A glória
10. Franz Kafka: Add föl!

III. Összekötő szöveg

11. Franz Kafka: A császár üzenete
12. Nádas Péter: Út
13. Franz Kafka: A törvény kapujában

[Itt a műsorban szünetet tartottunk.]

IV. Összekötő szöveg

14. Weöres Sándor: Harmadik szimfónia
15. Pilinszky János: Mire megjössz
16. Pilinszky János: Panasz
17. Martin Buber: A hasonmás (haszid történet)
18. Pilinszky János: Aranykori töredék
19. Tóth Eszter: Pegazus

V. *Összekötő szöveg*

20. Székely Magda: Leüthetsz
21. Székely Magda: Főnix
22. Székely Magda: Albigens
23. Székely Magda: Súlytalanság
24. Michael Ende: Végtelen történet – részlet

*

Pilinszky János

Mire megjössz

Egyedül vagyok, mire megjössz,
az egyetlen élő leszek,
csak tollpihék az üres ólban,
csak csillagok az ég helyett.

A temetetlen árvaságban,
mint téli szeméttelen,
a hulladék közt kapirgálva
szemelgetem az életem.

Az lesz a tökéletes béke.
Még szívemet se hallani,
mindenfelől a némaságnak
extatikus torlaszai.

A póre örökkévalóság.
S a tiéd, egyedül tiéd,
kezdettől fogva neked készült
e nagyszerű egyszerűség.

Mint tagolatlan kosárember,
csak ül az idő szóttalan,
nincs karja-lába már a vágynak,
csupán ziháló törzse van.

Mindenem veszve, mire megjössz,
se házam nincs, se puha ágyam,
zavartalan heverhetünk majd
a pusztá elragadtatásban.

Csak meg ne lopj! Csak el ne pártolj!
Ha gyenge vagy, végem van akkor.
Ágyban, párnák közt, uccazajban
iszonyu lenne fölriadnom.

Pilinszky János

Panasz

Elevenen a csillagok alá,
az éjszakák sarában eltemetve,
hallod a némaságomat?
Mintha egy égbolt madár közeledne.

Így hívogatlak szóttalan:
az örök hallgatásból,
idegen egeid alól
valaha is kiásol?

Eljut hozzád a panasgom?
Hiába ostromollak?
Köröskörül a félelem
zátonyai ragyognak.

Számíthatok rád istenem?
Úgy vágyom közeledre,
dideregve csak hevesebb
a szerelmek szerelme!

Temess a karjaid közé,
ne adj oda a fagynak,
ha elfogy is a levegóm,
hívásom sose lankad.

Légy reszketésem öröme,
mint lombjai a fának:
adj nevet, gyönyörű nevet,
párnát a pusztulásnak.

Martin Buber

A hasonmás

A Baal Sém egyszer hívatta Sammaélt, a démonok urát, valamely szükséges dolog miatt. Az rátámadt: – „Hogy merészelsz engem megidézni? Eddig csak háromszor történt ez meg velem. A fa órájában, a borjú órájában, és a szentély lerombolásának órájában.” A Baal Sém megparancsolta tanítványainak, tegyék szabaddá homlokukat. Sammaél mindegyikük homlokán megpillantotta annak a képnek a jelét, amelyben Isten az embert megteremtette. Sammaél megtette, amit kértek tőle. Mielőtt azonban elment, így szólott: – „Élő Istennek fiai! Engedjétek meg, hogy egy darab ideig még itt álljak, és a homlokotokat szemléljem!”

Rácz Péter és Székely György fordítása alapján¹

---

¹ Ez a haszid történet a műsorban Székely György fordításában hangzott el. Írásos nyoma nem maradt, de emlékeimben él. Időközben az Atlantisz Könykiadó Rácz Péter fordításában kiadta Martin Buber *Haszid történetek* című könyvét (1995, 2006), ahol ez a történet is olvasható. A két fordítás alapján készítettem el az itt közölt változatot. F. E.

Aranykori töredék

U. E.-nek

Öröm előzi, hirtelen öröm,
ama szemérmes, szép anarchia!
Nytott a táj, zavartan is sima,
a szélsikálta torlaszos tetőkre,
a tenger köre, háztetőre látni:
az alkonyati rengeteg ragyog.
Kimondhatatlan jól van, ami van.
Minden tetőről látni a napot.

Az össze-vissza zűrzavar kitárul,
a házakon s a házak tűzfalán,
a világvégi üres kutyaólbán
aranykori és ugyanaz a nyár!
És ugyanaz a lüktető öröm;
dobog, dobog a forró semmiben,
ellök magától, eltaszít szívem
és esztelen szorít, szorít magához!

Mi készül itt e tenger ragyogásból?
Ha lehunyom is, süti a szemem;
mi kívül izzott, belül a pupillán,
itt izzít csak igazán, idebenn!
A világ is csak vele fényesül,
az örömtől, aminek neve sincsen.
Mint vesztőhelyen, olyan vakító
és olyan édes. Úgy igazi minden.

Tóth Eszter

Válasz a Pegazustól

Ha kesely, ha pejgó,
ha sárga: se szárnya,
se lába.
A gyite, a gyű
a neo-gyite-gyű is
hiába.

Egyhelyből kéne már
cél érni. Majdcsak
sikerül...
S megszakad szívem a
sziklás, az olajfás
utakért.

V. Összekötő szöveg

Talán mert a lélek ellenáramában nem jut el hozzánk az üzenet?

Talán mert túl hamar belenyugszunk?

Talán mert túlságosan tiszteljük, ami tiszteletre méltó, és azt is, ami nem tiszteletre méltó?

Talán nem vesszük elég komolyan – talán túl komolyan vesszük?

Talán nem figyelünk eléggé?

Talán még...

Talán már...

Talán...

Székely Magda

Leüthetsz

Leüthetsz. Én nem ütök vissza.
Az én kezem gyöngé a rosszra.
A hulló test helyén leüthetetlen
erősen áll az én igazi testem.

Székely Magda

Főnix

Féktelen és mértéktelen
a földet a gonosz uralja.
Az Úr egy jelben sincs jelen,
egy szót sem ír a falra.

A bizonyosság hamuja,
melyből mégis kikel a főnix,
s még megnevezhetetlenül,
de fényesen kifejeződik.

Székely Magda

Albigens

I.

Az első tiszta mozdulat
aztán kilóg a lópata
tehetetlenül sorvad el
az angyalok pillanata

Mert az igazon győz a rossz
a rosszon győz a rosszabb
mivégre mégis ellene
mondani a gonosznak

II.

Mikor a jóra semmi jel,
jel nélkül is indulni kell
az egyre sürgetőbb sötétben,

amíg kigyúlva, mit az ablak,
magam világítok magamnak

Székelly Magda

Súlytalanság

Alig valami dönti el
hogy ide vagy oda
kis mozdulatok
súlytalanság állapota

Alig valami ki a bátor
és ki a gyáva
honnét mégis a helyzetek
végső világossága

Michael Ende

***A Végtelen történet*²**

részlet

– És mi a helyzet azzal a három kapuval? – kérdezte Atráskó, a fiú.

Szűkmók, a gnóm felállt és karját összefonva a hátán, fel-alá kezdett járkálni, miközben a következőket jelentette ki:

– Az első neve Nagy Rejtély Kapu. A második neve Varázstükör Kapu. A harmadik neve Kulcsnélküli Kapu...

– Különös – szakította félbe Atráskó –, ameddig csak elláttam, nem volt a sziklakapu mögött semmi, csak pusztaság. Hol van hát ez a másik két kapu?

– Nyugalom! – rivallt rá Szűkmók –, ha állandóan félbeszakítasz, nem tudom elmagyarázni a dolgokat. Minden rendkívül bonyolult! A helyzet a következő: a második kapu csak akkor bukkan elő, ha az ember átjutott az elsőn. És a harmadik csak akkor, ha a második a hátunk mögött van. És Jajulála csak annak jelenik meg, aki a harmadikon is átment. Addig mindebből semmi sem látszik. Egyszerűen nem létezik, érted?

Atráskó bólintott, de helyesebbnek látta, ha hallgat, nehogy újra felingerelje a gnómot.

– Az elsőt, a Nagy Rejtély Kaput, láttad a távcsövemen keresztül. A két szfinxet is. Ez a kapu mindig nyitva áll – magától értetődik. Egyáltalán nincs kapuszárnya. Ennek ellenére senki sem tud átmenni rajta, csakis ha – Szűkmók itt magasba emelte picurka mutatóujját –, csak akkor, ha a szfinxek lehunyják a

---

² Michael Ende: *A Végtelen történet* (Európa Könyvkiadó, 1985; *A három Mágikus kapu* c. fejezetből; 161-172. oldal – kihagyásokkal; a kihagyásokat [...] jelzi.)

szemüket. És tudod, mért? Egy szfínx pillantása teljesen más, mint akármely más lényé. Mi ketten s az összes többi lény befogadunk valamit a pillantásunkkal. Látjuk a világot. De a szfínx nem lát semmit, bizonyos értelemben vak. Ugyanakkor a szeme kibocsát valamit. És mi az, amit a szeme kibocsát? A világ minden rejtélye. Emiatt nézi a két szfínx folyton egymást. Mert egy szfínx tekintetét csak egy másik szfínx tudja elviselni. És képzeld el, mi történik azzal, aki csak úgy bemerészkedik a két pillantás keresztüztébe! Ott helyben megdermed, és addig meg sem tud mozdulni, míg a világ minden rejtélyét meg nem oldotta. Majd megtalálod az ilyen szegény ördögöknek a nyomait, ha odakerülsz.

– De nem azt mondtad – vetette közbe Atráskó –, hogy néha becsukják a szemüket? Nem kell olykor aludniuk?

– Aludniuk? – Szűkmók rázkódott a kacagástól. – Jóságos ég, egy szfínx és az alvás! Nem, szavamra, nem. Te valóban gyanútlan kölyök vagy. Mégsem egészen hóbortos a kérdésed. Sőt éppen ez az a pont, melynek a kutatásaimat szenteltem. Egyes látogatóknál a szfínxekek behunyják a szemüket, és átengedik őket. A kérdés, melyet azonban ez idáig senki nem tudott tisztázni, a következő: miért éppen az egyiket és miért nem a másikat? Ugyanis egyáltalán nem úgy van, hogy mondjuk: a bölcseket, a bátrakat és a jókat átengedik, a butákat, a gyávákat vagy a gazembereket pedig kizárják. Egy fityiszt! Saját szememmel figyeltem meg, nem is egyszer, hogy kifejezetten valamely ostoba tökfilkónak vagy alávaló csirkefogónak engedélyezték a belépést, miközben a legtisztességesebb és legértelmesebb emberek gyakran hónapokon át vártak hiába és végül dolguk végezetlen távoztak. Az, hogy valaki szükségéből és szorult helyzetében akar a Jósdába bejutni, vagy csak úgy mulatságból, úgy látszik, szintén nem játszik semmiféle szerepet. Az évek során természetesen kidolgoztam néhány elméletet. Először azt gondoltam, hogy a döntő pont, amely szerint a szfínxekek ítélnék, talán bizonyos testi ismertetőjegyek – magasság, szépség, erő vagy ilyesmi. Ezt azonban hamarosan el kellett ejtenem. Megpróbáltam aztán bizonyos számviszonylatokat megállapítani, például, hogy öt közül mindig hármat zárnak ki, vagy csak a prímszámúakat engedik be. Ami a múltat illeti, egész jól ment a számítás, de az előrejelzést illetően egyáltalán nem vált be. Közben arra a véleményre jutottam, hogy a szfínxekek döntése minden tekintetben véletlenszerű és teljességgel értelmetlen. [...] – De tegyük fel, hogy sikerül átjutnod rajta. Akkor – és csakis akkor – jelenik meg előtted a második kapu. A Varázstükör Kapu. Amint mondtam, nem tudok róla saját megfigyeléseket közölni, hanem csak azt, amit a beszámolókból összegyűjtöttem. Ez a második kapu nyitva is van meg zárva is. Örültségnek hangzik, nem? Talán jobb, ha úgy mondjuk, nincs se zárva, se nyitva. Ámbár ettől még nem lesz kevésbé örültség. Röviden: nagy tükörről vagy valami hasonlóról van szó, noha nincs sem üvegből, sem fémből. De hogy miből van, ezt még senki sem tudta nekem megmondani. Mindenesetre, aki előtte áll, látja önmagát – de persze, nem úgy, mint egy közönséges tükörben. Az ember nem a külsejét, hanem igazi belső lényét látja, azt, amilyen a valóságban. Aki itt át akar menni, annak – hogy úgy fejezzem ki magam – önmagába kell bemennie.

– Mindenesetre – vélte Atráskó – az az érzésem, hogy ezen a Varázstükör Kapun könnyebb átlépni, mint az elsőn.

– Tévedés! – kiáltotta Szűkmók, és megint izgatottan fel-alá kezdett járkálni –, óriási tévedés, barátom! Tapasztaltam, hogy épp olyan látogatók, akik különösen feddhetetlennek tartották magukat, ordítva menekültek az elől a szörnyeteg elől, aki a tükörből szembevigyorgott velük. Némelyeket hetekig kellett ápolnunk, mire megint olyan állapotba kerültek, hogy egyáltalán képesek legyenek a hazautazásra. [...] Mások nyilván még sokkal borzalmasabbat láttak, mégis volt hozzá bátorságuk, hogy keresztülvágjanak. Némelyek számára esetleg kevésbé volt ijesztő, de mindegyiküknek erőt kellett vennie önmagán. Nem mondhatunk általános érvényűt róla. Mindenki számára más.

- Jó – mondta Atráskó –, egyszóval át *lehet* menni ezen a Varázstükör Kapun?
- Át lehet – erősítette meg a gnóm –, természetesen át lehet, különben nem lenne kapu. Logikus, nem?
- Kívülről is meg lehet kerülni – vélte Atráskó –, vagy nem?
- Meg lehet – ismételte Szűkmók –, feltétlenül meg lehet! De akkor nincs mögötte semmi. A harmadik kapu csak akkor jelenik meg, ha az ember átjutott a másodikon, hányszor mondjam még!
- És mi van ezzel a harmadik kapuval?
- Itt következik csak az igazi nehézség! A Kulcsnélküli Kapu ugyanis zárva van. Egyszerűen zárva. Kész! Vége! Nincs rajta kilincs, nincs fogógomb, és nincs kulcslyuk, semmi! A hézagtalanul záródó egyetlen kapuszárny elméletem szerint fantáziai szelénből készült. Talán tudod, hogy nincs semmi, ami a fantáziai szelént összetörhetné, meghajlíthatná vagy oldhatná. Teljességgel tönkretéhetetlen.
- Tehát semmiképp nem lehet átmenni ezen a kapun?
- Lassan, lassan, fiam! Hisz voltak már egyesek, akik bejutottak és beszéltek Jajulálával, nem igaz? Vagyis a kapu nyitható.
- De hogyan?
- Hallgass ide: tudni való, hogy a fantáziai szelén az akaratunknak van alárendelve. Éppen az akaratunk teszi a lehető legszilárdabbá. Minél inkább be akar valaki menni, annál erősebben zár az ajtó. De ha valaki egyszer eléri azt az állapotot, hogy minden szándékát elfelejti és nem akar semmit – az előtt kinyílik az ajtó teljesen önmagától.

Hárs Ernő fordítása